

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL
HALKINMA
HAMLESİ

ORAN
ORTA ANADOLU KALKINMA AJANSI
CENTRAL ANATOLIA DEVELOPMENT AGENCY

BEŞERÎ SERMAYE ENDEKSİ TR72 BÖLGESİ DEĞERLENDİRMESİ

[KAYSERİ | SİVAS | YOZGAT]

orankalkinma

Önsöz

Beşerî sermaye, ekonomik büyümenin, toplumsal refahın ve sürdürülebilir kalkınmanın en temel unsurlarından biridir. Eğitim, sağlık, yetenek, beceri ve yenilikçilik kapasitesi gibi bileşenler, ülkelerin ve bölgelerin küresel ölçekte rekabet gücünü belirleyen stratejik faktörler haline gelmiştir. Bu bağlamda, beşerî sermayenin nicelik ve nitelik olarak doğru ölçülmesi, yalnızca mevcut durumun anlaşılmasına değil, aynı zamanda geleceğe yönelik etkili, verimli ve sürdürülebilir politikaların inşa edilmesine de olanak tanımaktadır.

Bu rapor, TR72 bölgesi (Kayseri, Sivas, Yozgat) illerini mercek altına alarak beşerî sermaye endeksini ölçen göstergeler üzerinden hazırlanmış, karşılaştırmalı verilerle desteklenmiş kapsamlı bir değerlendirmeyi içermektedir. Rapor; eğitim, sağlık ve hayatta kalma bileşeni gibi göstergelerle, illerin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymakta, gelişim potansiyellerini belirlemektedir.

Bu çalışma, yerel ve ulusal ölçekte politika yapıcılar, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör için yol gösterici bir kaynak niteliği taşımaktadır. Beşerî sermayenin geliştirilmesi, yalnızca ekonomik kalkınmayı değil, aynı zamanda toplumsal eşitliği, refahı ve yaşam kalitesini de doğrudan etkilemektedir.

Bu raporun, kamu kurumları, özel sektör temsilcileri, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları için yol gösterici bir kaynak olacağı değerlendirilmektedir. TR72 Bölgesi'nin kalkınma vizyonuna katkı sağlaması temennisiyle, hazırlanan raporun, karar alma süreçlerine katkı sağlayacağına ve TR72 Bölgesi'nin kalkınma hedeflerine destek olacağına inanıyoruz.

İçindekiler

Önsöz	ii
Grafik Listesi	iv
Kısaltmalar	v
1.Raporun Amacı ve Kapsamı	1
2.Beşerî Sermaye Kavramının Önemi	1
3.Türkiye'nin Beşerî Sermaye Rolü	1
4.Beşerî Sermaye Endeksi (Human Capital Index – HCI)	1
5.Beşerî Sermaye Endeksi Alt Endeksleri.....	3
5.1.Hayatta Kalma Endeksi.....	3
5.2.Sağlık Endeksi	3
5.3.Eğitim Endeksi.....	3
5.4.Toplam Endeksin Hesaplanması.....	3
6.Beşerî Sermaye Endeksinin İllere Göre Farklılık Göstermesinin Sebepleri	4
6.1.Eğitim Altyapısı ve Kalitesi	4
6.2.Sağlık Hizmetleri ve Yaşam Kalitesi	4
6.3.Ekonomik Yapı ve İstihdam Olanakları	4
6.4.Bölgesel Kalkınmışlık Farkları	4
6.5.Göç ve Demografik Yapı.....	4
6.6.Kültürel ve Sosyal Faktörler	5
Sonuç	14
Kaynakça.....	15

Grafik Listesi

Grafik 1. Hayatta Kalma Bileşeninin Türkiye Ortalaması ve Kayseri – Sivas – Yozgat İllerindeki Değeri (2021-2023).....	6
Grafik 2.Eğitim Bileşeninin Türkiye Ortalaması ve Kayseri – Sivas – Yozgat İllerindeki Değeri (2021-2023).....	7
Grafik 3. Sağlık Bileşeninin Türkiye Ortalaması ve Kayseri – Sivas – Yozgat İllerindeki Değeri (2021-2023).....	8
Grafik 4. Beşerî Sermaye Endeksi Sermaye Endeksi (2021-2023) Türkiye Ortalaması ve Kayseri – Sivas – Yozgat İllerindeki Değeri	9
Grafik 5. Kayseri, Yozgat ve Sivas Beşerî Sermaye Endeksi Yıllık Değişim (2021-2023)	10
Grafik 6. 2021 Beşerî Sermaye Endeksi: Türkiye Ortalama Değeri ile En Yüksek ve En Düşük Performans Gösteren Beş İl ve Kayseri-Sivas-Yozgat İlleri	11
Grafik 7. 2022 Beşerî Sermaye Endeksi: Türkiye Ortalama Değeri ile En Yüksek ve En Düşük Performans Gösteren Beş İl ve Kayseri-Sivas-Yozgat İlleri	12
Grafik 8. 2023 Beşerî Sermaye Endeksi: Türkiye Ortalama Değeri ile En Yüksek ve En Düşük Performans Gösteren Beş İl	13

Kısaltmalar

AB : Avrupa Birliđi

HCI : Human Capital Index (Beşerî Sermaye Endeksi)

IMF : International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)

TR72 : Kayseri, Sivas ve Yozgat illerini kapsayan Düzey-II Bölgesi

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

1.Raporun Amacı ve Kapsamı

Bu raporun temel amacı, Türkiye’de iller düzeyinde beşerî sermaye performanslarını analiz etmek ve bölgesel gelişmişlik farklılıklarının insan kaynağına nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. Eğitim, sağlık ve istihdam göstergeleri temelinde hazırlanan bu çalışma, hem ulusal düzeyde politika yapıcılar hem de bölgesel kalkınma aktörleri için yol gösterici bir kaynak niteliği taşımaktadır. Ayrıca, rapor aracılığıyla iller arası farklılıkların nedenleri incelenerek beşerî sermayeyi güçlendirmeye yönelik stratejik öneriler geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Rapor, Türkiye ortalaması ve seçili illerin (Kayseri, Sivas, Yozgat) 2021–2023 dönemine ait Beşerî Sermaye Endeksi değerlerini kapsamaktadır. Bunun yanı sıra, Türkiye genelinde en yüksek ve en düşük performans gösteren iller karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Çalışmada, Dünya Bankası tarafından geliştirilen Beşerî Sermaye Endeksi metodolojisi temel alınmış, sağlık, eğitim ve hayatta kalma bileşenleri üzerinden hesaplamalar yapılmıştır.

2.Beşerî Sermaye Kavramının Önemi

Beşerî sermaye, bir ülkenin uzun vadeli kalkınmasının en kritik unsurlarından biridir. Sağlıklı, eğitilmiş ve üretken bireylerden oluşan bir toplum, ekonomik büyümenin yanı sıra toplumsal refahın da temelini oluşturmaktadır. Yüksek beşerî sermaye düzeyi, iş gücünün verimliliğini artırmakta, yenilikçi faaliyetleri desteklemekte ve girişimcilik kapasitesini geliştirmektedir. Bu nedenle beşerî sermaye, sadece bireysel gelişim açısından değil, aynı zamanda makro düzeyde rekabetçilik ve sürdürülebilir kalkınma için de stratejik bir değere sahiptir.

3.Türkiye’nin Beşerî Sermaye Rolü

Türkiye, genç nüfus yapısı ve artan eğitim yatırımları sayesinde önemli bir beşerî sermaye potansiyeline sahiptir. Ancak iller arasında gözlenen farklılıklar, bu potansiyelin homojen bir şekilde değerlendirilemediğini göstermektedir. Marmara ve Ege gibi batı bölgeleri, yüksek eğitim ve sağlık göstergeleriyle öne çıkarken; doğu ve güneydoğu illerinde düşük performans dikkat çekmektedir. Bu durum, Türkiye’nin ulusal kalkınma hedefleri için bölgesel eşitsizlikleri azaltma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Türkiye’nin bölgesel kalkınma politikaları, beşerî sermayeyi merkeze alarak daha dengeli ve kapsayıcı bir büyüme modelini hayata geçirmeyi amaçlamalıdır.

4.Beşerî Sermaye Endeksi (Human Capital Index – HCI)

Beşerî Sermaye Endeksi (Human Capital Index – HCI), bugün doğan bir çocuğun, içinde bulunduğu ülkenin mevcut sağlık ve eğitim koşulları göz önünde bulundurulduğunda, 18 yaşına geldiğinde ulaşması beklenen beşerî sermaye düzeyini ölçen bir göstergedir. Dünya Bankası tarafından geliştirilen ve Beşerî Sermaye Projesi’nin bir parçası olan bu endeks, beşerî sermayeyi kapsayıcı ve sürdürülebilir büyümenin en önemli unsurlarından biri olarak kabul etmektedir.

Endeks, 0 ile 1 arasında bir değerle ifade edilmektedir.

- 1'e yakın değerler, çocukların potansiyel beşerî sermayelerini en üst düzeyde gerçekleştirdiğini,
- 0'a yakın değerler ise sağlık ve eğitim alanındaki yetersizliklerin üretkenlik kapasitesini ciddi ölçüde sınırladığını göstermektedir.

Beşerî Sermaye Endeksi, üç temel bileşenin çarpımıyla hesaplanmaktadır:

1. Hayatta Kalma → Çocukların beş yaşına kadar yaşama olasılığı.
2. Eğitim → Çocukların okullaşma süresi ve aldığı eğitimin kalitesi.
3. Sağlık → Çocukların sağlıklı biçimde yetişkinliğe erişme ihtimali (beslenme, büyüme ve hastalık riskleri gibi göstergeler).

Bu yaklaşım sayesinde HCI, bir ülkenin veya bölgenin gelecekteki işgücünün verimliliğini niceliksel olarak ölçmekte, politika yapıcılara insan kaynağına yatırımın ekonomik getirileri konusunda güçlü bir çerçeve sunmaktadır.

Beşerî Sermaye Endeksi, bir ülkenin ya da bölgenin gelecekteki işgücü potansiyelini ölçmeye yarayan en önemli göstergelerden biridir. Endeks; sağlık, eğitim ve yaşam kalitesi verilerini bütünleştirerek, bugün doğan bir çocuğun mevcut koşullar altında 18 yaşına geldiğinde ulaşabileceği üretkenlik düzeyini ortaya koymaktadır.

Bu yaklaşım sayesinde endeks:

Gelecek projeksiyonu yapar: Bugün doğan bir çocuğun sağlık ve eğitim koşullarına bağlı olarak yetişkin olduğunda ne kadar verimli bir işgücüne dönüşebileceğini gösterir. Örneğin 0,70 değerindeki bir il/ülke için bu, çocuğun ideal koşullara kıyasla %70 verimlilik potansiyeline sahip olacağı anlamına gelir.

Politika geliştirmeye yardımcı olur: Eğitim kalitesini, sağlık hizmetlerini ve çocuk gelişimini takip eder. Böylece merkezi hükümet ve yerel yönetimler, hangi alanlara yatırım yapmaları gerektiğini görebilir.

İller arası ve ülkeler arası kıyaslama sağlar: Kayseri'nin endeksi Yozgat'tan yüksekse, bu Kayseri'de sağlık ve eğitim göstergelerinin daha iyi olduğunu gösterir. Politika yapıcılar, geri kalan illerin neden daha düşük puanda olduğunu analiz edip çözüm arar.

Ekonomik büyüme potansiyelini ölçer: Beşerî sermaye, uzun vadeli kalkınmanın en önemli bileşeni kabul edilir. İyi yetişmiş, sağlıklı bireyler daha verimli, yenilikçi ve girişimci olur.

Yatırımcılar ve uluslararası kuruluşlar için yol gösterir: Yabancı yatırımcılar, işgücünün niteliğini anlamak için bu tür endekslere bakar. Dünya Bankası, IMF ve AB gibi kurumlar, finansman ve destek programlarını şekillendirirken bu verileri dikkate alır.

Rapor kapsamında kullanılan veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) kaynaklarından alınmış olup endeks değerleri illerin eğitim, sağlık ve istihdam performanslarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu raporda, Türkiye genelinde illerin beşerî sermaye performansları 2021-2023 yılı verileri temel alınarak değerlendirilmiş; Türkiye ortalaması ile en yüksek ve en düşük değerleri gösteren beş ilin karşılaştırmalı analizi yapılmıştır.

5.Beşerî Sermaye Endeksi Alt Endeksleri

5.1.Hayatta Kalma Endeksi

Doğumdan 5 yaşına kadar yaşama oranını gösterir. Erken çocukluk ölümleri, toplumun sağlık sistemi ve yaşam koşulları hakkında doğrudan bilgi verir. 5 yaş altı çocuk ölüm oranının tersinden hesaplanır. Eğer bir ülkede 100 çocuktan 98'i 5 yaşına ulaşabiliyorsa, bu bileşen değeri 0,98 olur.

5.2.Sağlık Endeksi

Sağlık alt bileşeni iki boyutta ele alınmaktadır. İlk olarak, çocukluk dönemi beslenme ve gelişim göstergesi kapsamında bodurluk oranı incelenmektedir. Bu oran, çocukların yaşına göre boy uzunluğunun düşük olmasını ifade etmekte olup yetersiz beslenme ve olumsuz yaşam koşulları arttıkça yükselmektedir. Dolayısıyla bodurluk oranındaki azalma, beşerî sermaye endeksinin yükselmesine doğrudan katkı sağlamaktadır.

İkinci boyut ise yetişkin sağlığıdır. Burada esas alınan gösterge, yaşam süresi beklentisidir (genellikle 15 yaşındaki birey için sağlıklı yaşam beklentisi). Daha uzun ve sağlıklı bir yaşam, bireylerin işgücüne katılım süresini artırmakta; bu durum da hem üretkenliğin hem de toplumsal refahın güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

5.3.Eğitim Endeksi

Beşerî Sermaye Endeksi içerisinde en yüksek ağırlığa sahip unsurlardan biridir ve iki aşamada ölçülmektedir. İlk aşama olan beklenen eğitim süresi, bir çocuğun okul öncesinden lise sonuna kadar kaç yıl eğitim almasının beklendiğini göstermektedir. Bu ölçüm yalnızca okulda geçirilen süreyi değil, aynı zamanda eğitim sisteminin kapsayıcılığını ve erişilebilirliğini de ifade etmektedir. İkinci aşama ise öğrenme çıktısı veya eğitim kalitesidir. Bu kapsamda “öğrenme ayarlamalı eğitim yılı” göstergesi kullanılmaktadır. Böylece yalnızca okula gidilen yıl sayısı değil, o yıllar boyunca öğrencilerin gerçekten ne kadar öğrenme kazandıkları dikkate alınmaktadır.

5.4.Toplam Endeksin Hesaplanması

Beşerî Sermaye Endeksi, sağlık ve eğitim alanındaki alt göstergelerin birleşimiyle hesaplanmakta ve sonuç 0 ile 1 arasında bir değer olarak ifade edilmektedir. Endeksin 1 değerine yaklaşması, bir çocuğun en yüksek sağlık ve eğitim koşullarında yetişerek tam potansiyeline ulaşabildiğini göstermektedir. Örneğin, 0,70 düzeyinde bir değer, o toplumda doğan bir çocuğun gelecekte ideal koşullara kıyasla potansiyelinin yalnızca %70'ini gerçekleştirebileceğine işaret etmektedir. Bu yönüyle endeks, insan kaynağının mevcut koşullardan ne ölçüde etkilendiğini ortaya koyarak, kalkınma politikalarında yol gösterici bir işlev üstlenmektedir.

6.Beşerî Sermaye Endeksinin İllere Göre Farklılık Göstermesinin Sebepleri

6.1.Eğitim Altyapısı ve Kalitesi

İller arasında eğitim altyapısı ve kalitesine ilişkin göstergeler önemli farklılıklar arz etmektedir. Okullaşma oranları, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, eğitim kurumlarının fiziki kapasitesi ve sundukları hizmetlerin niteliği bu farklılıkların başlıca belirleyicileridir. Batı illerinde üniversitelerin ve mesleki eğitim kurumlarının çeşitliliği, bireylerin eğitime erişim imkânlarını artırırken; doğu ve kırsal bölgelerde bu imkânlar görece sınırlı kalmaktadır. Ayrıca, yalnızca eğitim süresi değil, öğrenme çıktılarının düzeyi de beşerî sermaye performansını doğrudan etkilemektedir. Nitekim eğitim süresinin uzun olduğu illerde dahi eğitim kalitesinin düşük olması durumunda, bireylerin fiilen kazandıkları bilgi ve beceriler sınırlı kalabilmektedir.

6.2.Sağlık Hizmetleri ve Yaşam Kalitesi

Erken çocukluk dönemi beslenme koşulları, bebek ve çocuk ölümleri, sağlık altyapısının kapasitesi ve hizmetlere erişim düzeyi bu farklılıkların belirleyici unsurlarıdır. Büyükşehirlerde ve gelişmiş bölgelerde sağlık kuruluşlarının sayısı, uzman hekim yoğunluğu ve sağlık yatırımlarının çeşitliliği daha yüksek seviyelerde izlenmektedir. Buna karşılık, kırsal ve az nüfuslu bölgelerde hizmet sunumuna erişim imkânları görece sınırlı kalabilmektedir. Ayrıca yaşam süresi beklentisi ve çocukluk çağındaki bodurluk oranı gibi göstergeler, iller arasında sağlık bileşenine ilişkin performansın farklılaşmasına katkı sağlamaktadır.

6.3.Ekonomik Yapı ve İstihdam Olanakları

İllerin ekonomik yapısı, beşerî sermaye endeksi değerlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinin yoğun olduğu illerde istihdam olanakları daha çeşitlenmiş ve geniş bir tabana yayılmıştır. Buna karşılık, tarımsal faaliyetlerin ağırlıkta olduğu illerde iş gücünün niteliği farklılık gösterebilmekte ve kayıt dışı istihdam oranı görece yüksek seviyelerde izlenebilmektedir. Ayrıca kadınların ve gençlerin iş gücüne katılım düzeyi, illerin beşerî sermaye kapasitesini etkileyen önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

6.4.Bölgesel Kalkınmışlık Farkları

Türkiye'nin farklı bölgelerinde gözlenen sosyoekonomik koşullar, beşerî sermaye endeksi değerlerinde de yansımalarını bulmaktadır. Marmara, Ege ve İç Anadolu'nun bazı illerinde gelişmiş altyapı ve görece yüksek gelir düzeyi, beşerî sermaye göstergelerinin daha güçlü seyretmesine katkı sağlamaktadır. Buna karşılık, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun bazı illerinde eğitim ve sağlık altyapısının kapasitesi, istihdam olanakları ve göç dinamikleri endeks değerlerini etkilemektedir. Bu durum, bölgesel kalkınmışlık farklılıklarının beşerî sermaye göstergelerinde belirgin biçimde izlenebildiğini ortaya koymaktadır.

6.5.Göç ve Demografik Yapı

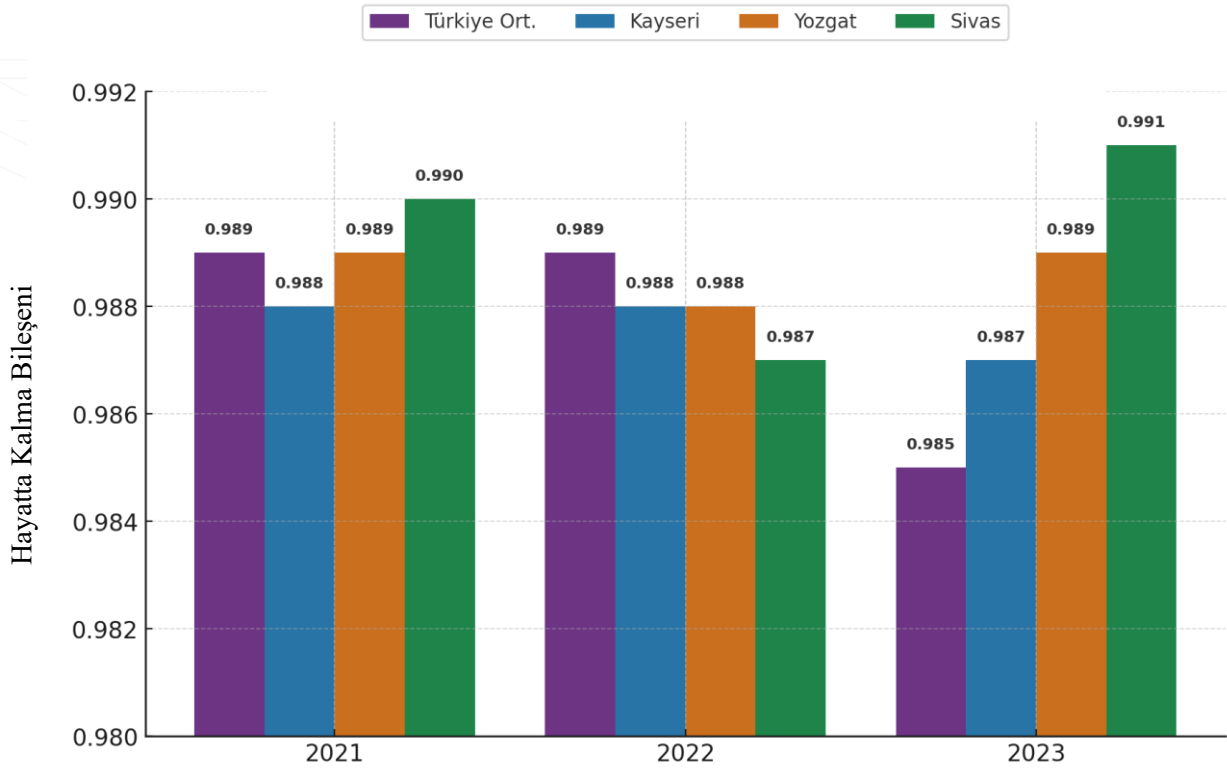
Türkiye'de iç göç hareketleri, özellikle büyükşehirler ve batı bölgeleri yönünde yoğunlaşmaktadır. Bu durum, söz konusu illerde beşerî sermaye yoğunluğunu artırırken, göç veren illerde iş gücü niteliği ve kapasitesi üzerinde etkiler yaratmaktadır. Özellikle genç nüfusun eğitim ve istihdam olanakları nedeniyle göç etmesi, bazı illerde beşerî sermaye göstergelerinin sınırlı kalmasına yol açabilmektedir. Ayrıca demografik yapı da endeks üzerinde belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Genç nüfusun yoğun olduğu iller ile yaşlı nüfusun ağırlıkta olduğu iller, farklı beşerî sermaye profilleri sergilemektedir.

6.6.Kültürel ve Sosyal Faktörler

Beşerî sermaye endeksinde iller arası farklılıkların ortaya çıkmasında kültürel ve sosyal faktörler önemli bir rol oynamaktadır. Eğitime katılım düzeyi, toplumsal cinsiyet rolleriyle yakından ilişkilidir. Özellikle kız çocuklarının okullaşma oranları, ailelerin eğitim konusundaki tutumları ve yerel kültürel normlar tarafından şekillenmektedir. Bazı bölgelerde geleneksel yaklaşımlar, kız çocuklarının eğitim hayatına katılımını sınırlandırabilirken; diğer bölgelerde daha kapsayıcı politikalar ve toplumsal algılar sayesinde okullaşma oranları daha yüksek seviyelere ulaşabilmektedir.

Sağlık alanında da benzer bir durum söz konusudur. Yerel kültürün sağlık hizmetlerine erişim ve bu hizmetlerden yararlanma konusundaki tutumu, beşerî sermayeyi doğrudan etkilemektedir. Koruyucu sağlık hizmetlerinin kullanım düzeyi, çocukların beslenme alışkanlıkları ve ailelerin sağlık bilinci gibi faktörler, bireylerin erken yaşlardan itibaren sahip oldukları gelişim imkânlarını belirlemektedir.

Ayrıca, toplumun sosyal sermayesi de beşerî sermaye göstergelerine yansımaktadır. Aile yapısı, toplumsal dayanışma düzeyi, sivil toplumun etkinliği ve yerel değerler, bireylerin eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Bu çerçevede, kültürel ve sosyal faktörler yalnızca bireysel tercihleri değil, aynı zamanda kamu politikalarının etkinliğini ve toplumun genel kalkınma dinamiklerini de belirlemektedir.

Grafik 1. Hayatta Kalma Bileşeninin Türkiye Ortalaması ve Kayseri – Sivas – Yozgat İllerindeki Değeri (2021-2023)

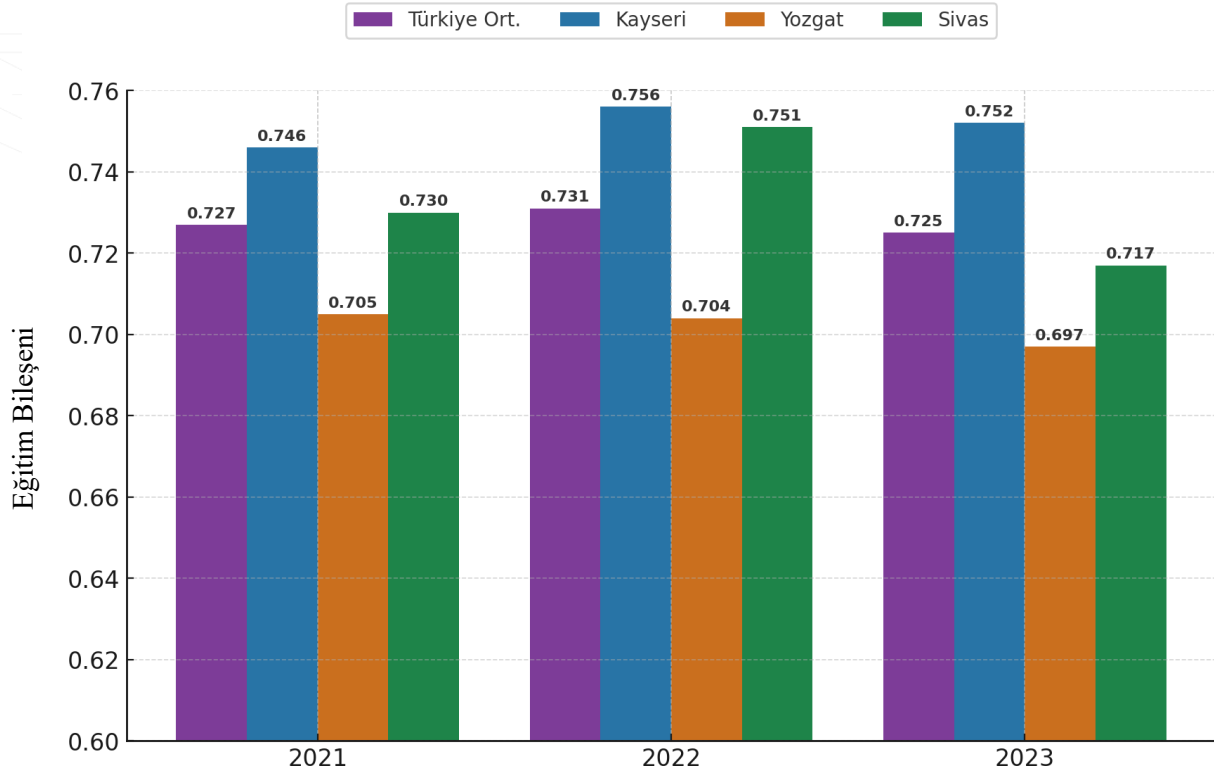
2021–2023 dönemine ait Hayatta Kalma Bileşeni değerleri incelendiğinde, Türkiye ortalamasının 2021 ve 2022 yıllarında 0,989 seviyesinde seyrettiği, 2023 yılında ise 0,985'e gerilediği görülmektedir.

İller bazında bakıldığında:

Kayseri'de 2021 ve 2022 yıllarında 0,988 olan değer, 2023 yılında 0,987 olarak kaydedilmiştir. Yozgat, 2021 yılında 0,989 ile ortalamanın üzerinde bir seviyeye ulaşmış, 2022'de 0,988'e gerilemiş, 2023 yılında ise yeniden 0,989 seviyesine çıkmıştır.

Sivas, 2021 yılında 0,990 ile iller arasında en yüksek değeri elde etmiş, 2022'de 0,987'ye gerilemiş, 2023 yılında ise 0,991 ile üç yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Sonuç olarak Kayseri, Yozgat ve Sivas illerinin tamamı Türkiye ortalamasına oldukça yakın bir seyir izlemekte olup özellikle Sivas ili 2023 yılında ulaştığı 0,991 değeriyle üç il arasından en yüksek performansı sergilemiştir.

Grafik 2.Eğitim Bileşeninin Türkiye Ortalaması ve Kayseri – Sivas – Yozgat İllerindeki Değeri (2021-2023)

2021–2023 dönemine ait Eğitim Bileşeni değerleri incelendiğinde, Türkiye ortalamasının 2021 yılında 0,727, 2022 yılında 0,731 seviyesine yükseldiği, 2023 yılında ise 0,725'e gerilediği görülmektedir.

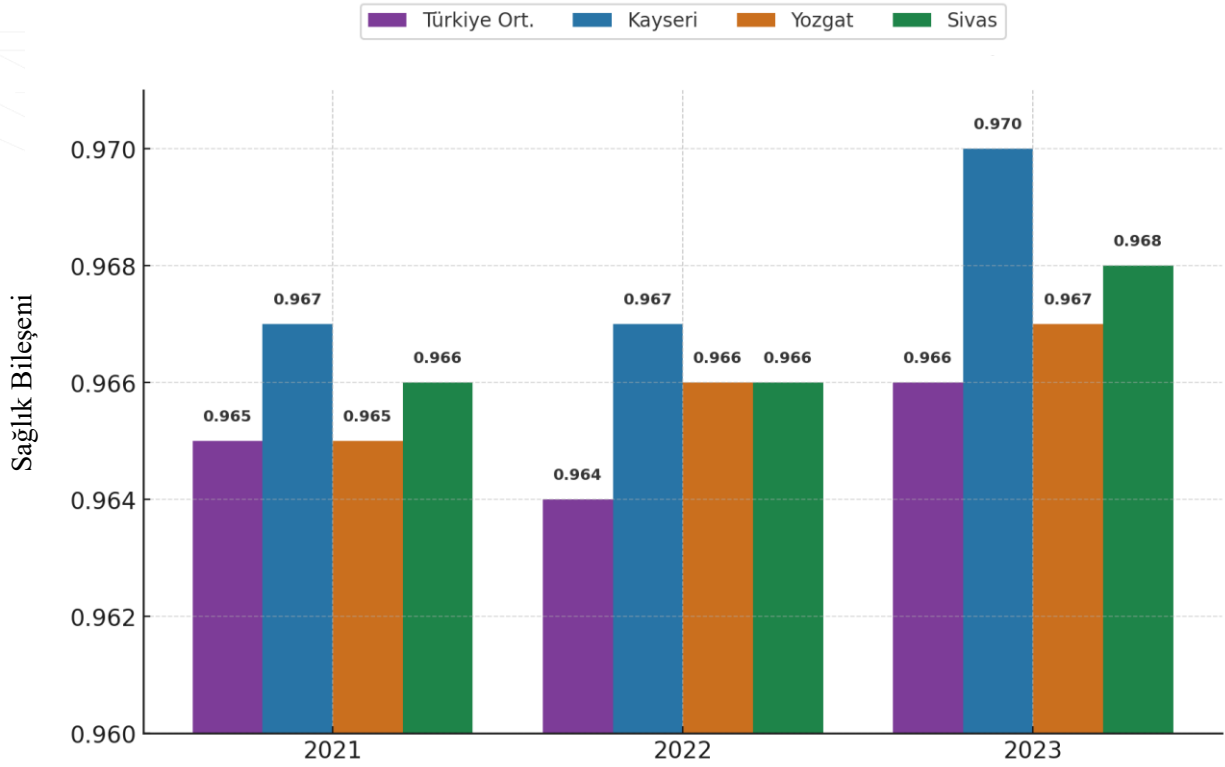
İller bazında değerlendirildiğinde:

Kayseri'de 2021 yılında 0,746 olan değer, 2022 yılında 0,756 ile zirveye çıkmış, 2023 yılında ise 0,752 olarak gerçekleşmiştir. Kayseri, üç yıl boyunca sürekli olarak Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

Yozgat, 2021 yılında 0,705, 2022'de 0,704, 2023 yılında ise 0,697 seviyesinde kalarak üç yıl boyunca düşük bir performans sergilemiş ve Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Sivas, 2021 yılında 0,730, 2022'de 0,751 ile önemli bir artış göstermiş, 2023 yılında ise 0,717'ye gerilemiştir.

Sonuç olarak, Kayseri eğitim bileşeninde öne çıkan en güçlü performansa sahip il olurken Yozgat üç yıl boyunca en düşük seviyede kalmıştır. Sivas ise 2022'de yükseliş göstermesine rağmen 2023 yılında gerilemiştir. Genel tablo, bölgede eğitim bileşeninde farklılaşmaların yaşandığını ortaya koymaktadır.

Grafik 3. Sağlık Bileşeninin Türkiye Ortalaması ve Kayseri – Sivas – Yozgat İllerindeki Değeri (2021-2023)

2021–2023 dönemine ait Sağlık Bileşeni değerleri incelendiğinde, Türkiye ortalamasının 2021 yılında 0,965, 2022 yılında 0,964 seviyesine gerilediği, 2023 yılında ise 0,966'ya yükseldiği görülmektedir.

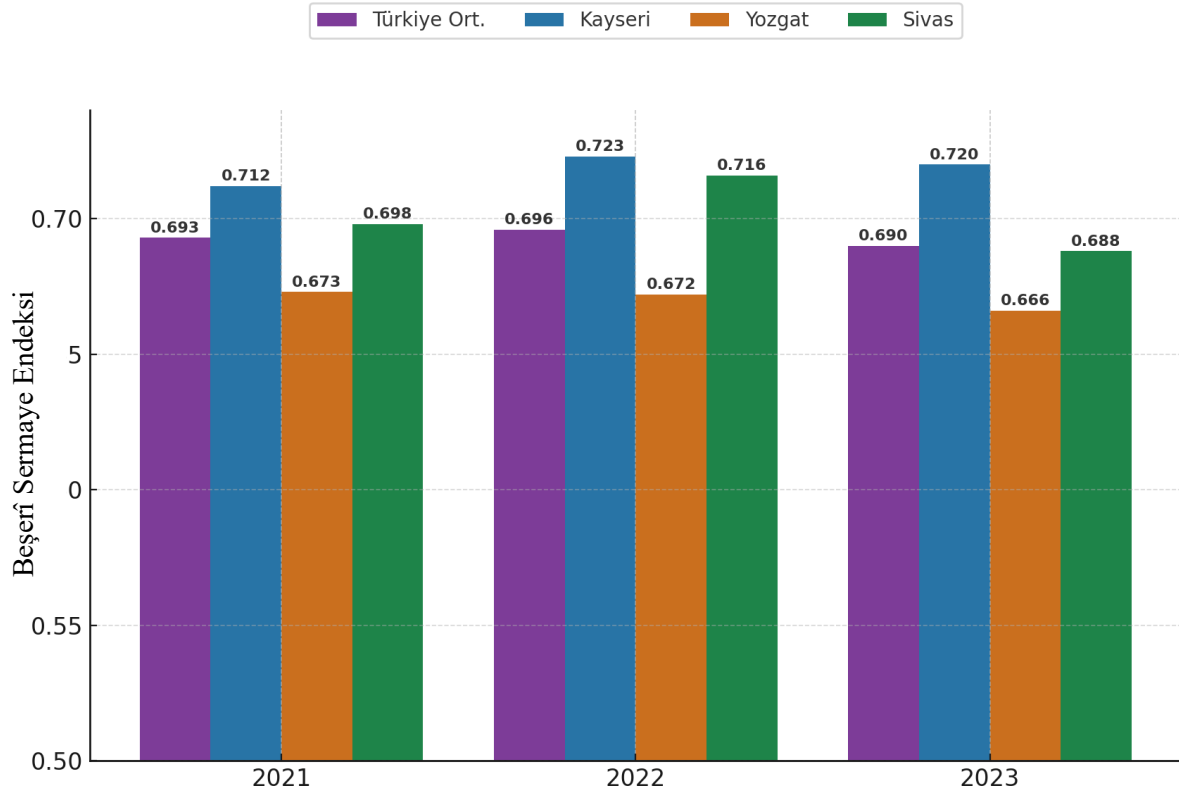
İller bazında değerlendirildiğinde:

Kayseri, 2021 ve 2022 yıllarında 0,967 ile sabit bir seyir izlemiş, 2023 yılında ise 0,970 seviyesine ulaşarak en yüksek değeri kaydetmiştir.

Yozgat, 2021 yılında 0,965, 2022'de 0,966, 2023'te ise 0,967 değerine ulaşarak her yıl küçük artışlar göstermiştir.

Sivas, 2021 yılında 0,966, 2022'de yine 0,966 ile sabit kalmış, 2023 yılında ise 0,968 seviyesine yükselmiştir.

Sonuç olarak, üç ilin de sağlık bileşeni değerlerinin Türkiye ortalamasının üzerinde seyrettiği görülmektedir. Özellikle Kayseri 2023 yılında ulaştığı 0,970 değeriyle bölgedeki en yüksek performansı sergilemiştir. Yozgat ve Sivas ise istikrarlı fakat daha sınırlı artışlar kaydetmiştir.

Grafik 4. Beşerî Sermaye Endeksi Sermaye Endeksi (2021-2023) Türkiye Ortalaması ve Kayseri – Sivas – Yozgat İllerindeki Değeri

2021–2023 dönemine ait Beşerî Sermaye Endeksi değerleri incelendiğinde, Türkiye ortalamasının 2021 yılında 0,693, 2022 yılında 0,696 ile küçük bir artış gösterdiği, 2023 yılında ise 0,690’a gerilediği görülmektedir.

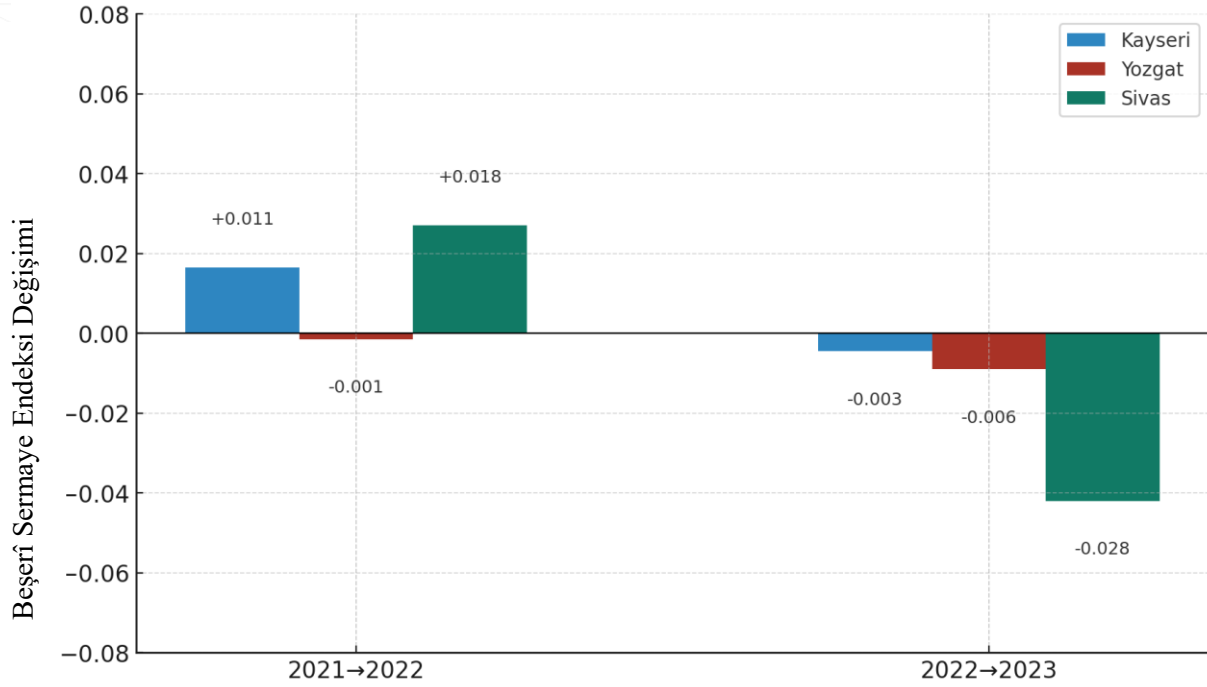
İller bazında değerlendirildiğinde:

Kayseri, 2021 yılında 0,712, 2022 yılında 0,723 ile en yüksek değere ulaşmış, 2023 yılında ise 0,720 olarak kaydedilmiştir. Kayseri, üç yıl boyunca Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

Yozgat, 2021’de 0,673, 2022’de 0,672, 2023 yılında ise 0,666 ile sürekli olarak Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Sivas, 2021 yılında 0,698, 2022 yılında 0,716 ile en yüksek seviyesine ulaşmış, 2023 yılında ise 0,688’e gerilemiştir.

Sonuç olarak Kayseri ilinin beşerî sermaye performansı Türkiye ortalamasının üzerinde istikrarlı bir seyir izlerken Yozgat sürekli olarak ortalamanın altında kalmıştır. Sivas ise 2022 yılında kaydettiği yüksek performansa rağmen 2023 yılında gerileme yaşamıştır.

Grafik 5. Kayseri, Yozgat ve Sivas Beşerî Sermaye Endeksi Yıllık Değişim (2021-2023)

2021–2023 dönemine ilişkin Kayseri, Yozgat ve Sivas illerinin Beşerî Sermaye Endeksi yıllık değişim oranları incelendiğinde şu sonuçlar öne çıkmaktadır:

2021’den 2022’ye geçişte:

Kayseri’de endeks +0,011 artış göstermiştir.

Yozgat’ta endeks -0,001 ile durağan bir seyir izlemiştir.

Sivas’ta endeks +0,018 ile bölgedeki en yüksek artışı kaydetmiştir.

2022’den 2023’e geçişte:

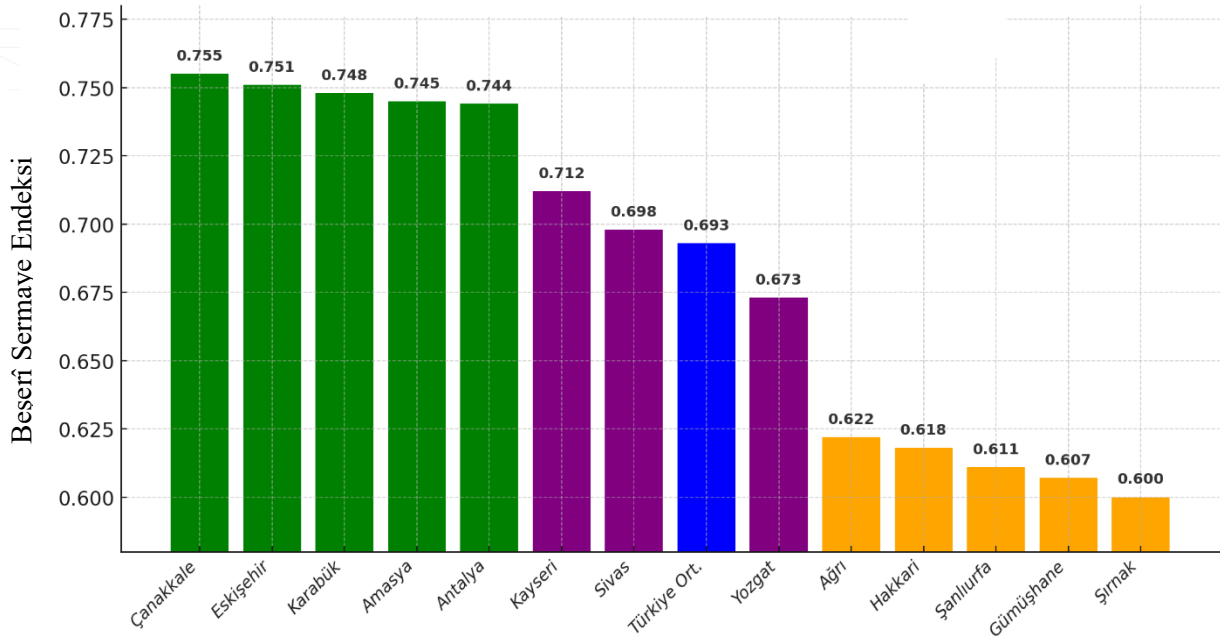
Kayseri’de endeks -0,003 oranında azalmıştır.

Yozgat’ta endeks -0,006 düşüş göstermiştir.

Sivas ise -0,028 oranındaki kayıpla en yüksek gerilemeyi yaşamıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Kayseri ve Sivas 2022 yılında yükseliş kaydederken 2023 yılında her üç ilin endeksinde düşüş yaşanmıştır. Bu süreçte Sivas, en yüksek artışı ve aynı zamanda en yüksek kaybı yaşayan il olmuştur.

Grafik 6. 2021 Beşerî Sermaye Endeksi: Türkiye Ortalama Değeri ile En Yüksek ve En Düşük Performans Gösteren Beş İl ve Kayseri-Sivas-Yozgat İlleri

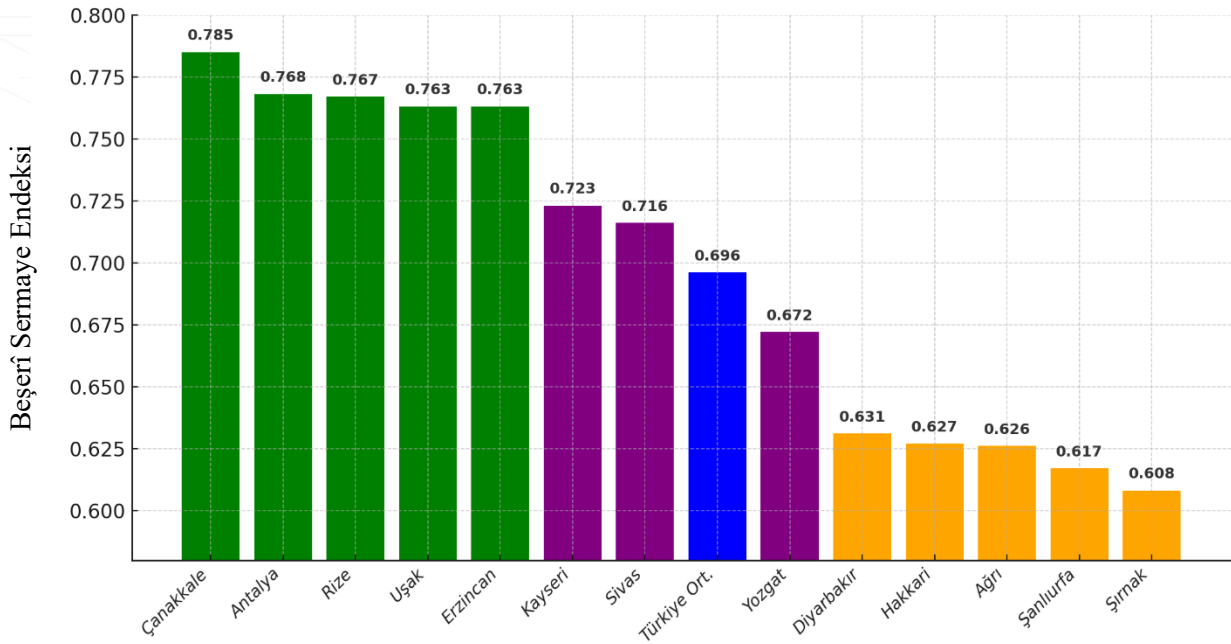
2021 yılına ait Beşerî Sermaye Endeksi sonuçları incelendiğinde, Türkiye ortalamasının 0,693 olduğu görülmektedir.

İller arasında farklılıklar dikkat çekmektedir:

En yüksek değerlere sahip iller: Çanakkale (0,755), Eskişehir (0,751), Karabük (0,748), Amasya (0,745) ve Antalya (0,744) olmuştur. Bu iller, Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde performans göstermiştir.

En düşük değerlere sahip iller: Ağrı (0,622), Hakkâri (0,618), Şanlıurfa (0,611), Gümüşhane (0,607) ve Şırnak (0,600) olmuştur. Bu iller, Türkiye ortalamasının belirgin şekilde altında kalmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, batı illerinin beşerî sermaye endeksinde öne çıktığı, doğu ve güneydoğu illerinde ise endeks değerlerinin düşük kaldığı görülmektedir. Bu durum, bölgesel gelişmişlik farklarının beşerî sermaye göstergelerine de yansıdığını ortaya koymaktadır.

Grafik 7. 2022 Beşerî Sermaye Endeksi: Türkiye Ortalama Değeri ile En Yüksek ve En Düşük Performans Gösteren Beş İl ve Kayseri-Sivas-Yozgat İlleri

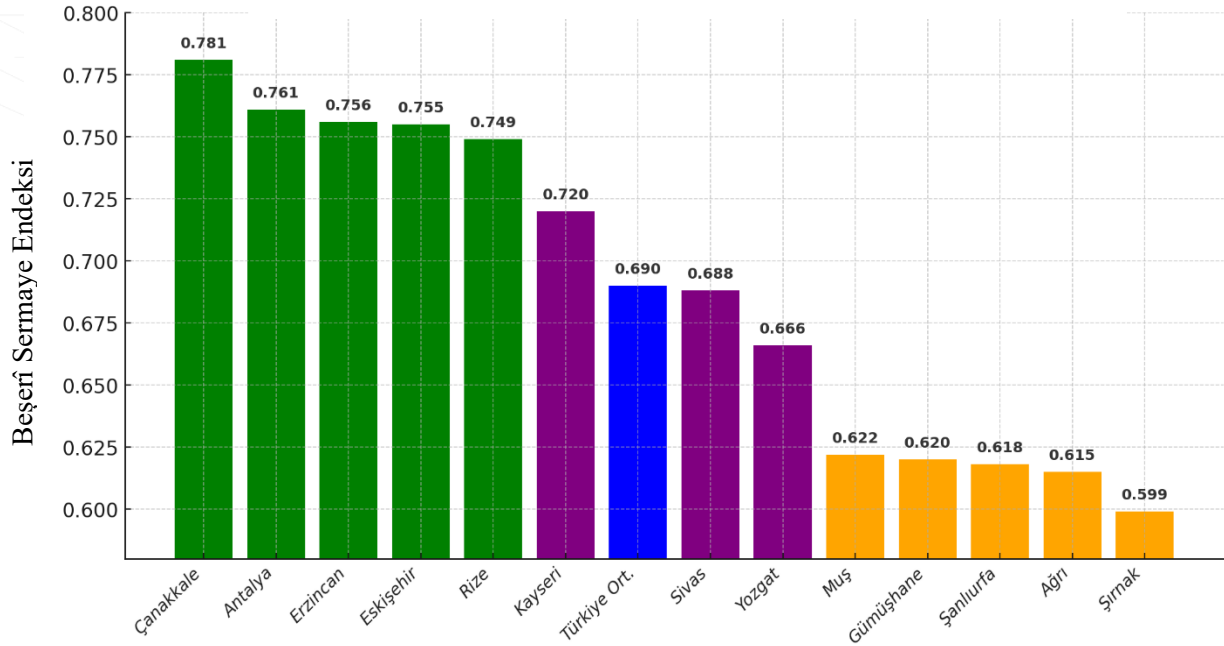
2022 yılına ait Beşerî Sermaye Endeksi sonuçları incelendiğinde, Türkiye ortalamasının 0,696 olduğu görülmektedir.

İller bazında değerlendirme yapıldığında:

En yüksek değerlere sahip iller: Çanakkale (0,785), Antalya (0,768), Rize (0,767), Uşak (0,763) ve Erzincan (0,763) olmuştur. Bu iller, Türkiye ortalamasının belirgin şekilde üzerinde yer alarak güçlü bir beşerî sermaye yapısına işaret etmektedir.

En düşük değerlere sahip iller: Diyarbakır (0,631), Hakkâri (0,627), Ağrı (0,626), Şanlıurfa (0,617) ve Şırnak (0,608) olarak öne çıkmaktadır. Bu iller, Türkiye ortalamasının oldukça altında kalarak zayıf bir performans sergilemiştir.

Genel tablo, batı illerinde beşerî sermaye endeksinin yüksek seyrettiğini, doğu ve güneydoğu illerinde ise düşük kaldığını göstermektedir. Bu durum, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının beşerî sermaye göstergelerine yansıdığını bir kez daha ortaya koymaktadır.

Grafik 8. 2023 Beşerî Sermaye Endeksi: Türkiye Ortalama Değeri ile En Yüksek ve En Düşük Performans Gösteren Beş İl

2023 yılına ait Beşerî Sermaye Endeksi sonuçları incelendiğinde, Türkiye ortalamasının 0,690 olduğu görülmektedir.

İller bazında değerlendirildiğinde:

En yüksek değerlere sahip iller: Çanakkale (0,781), Antalya (0,761), Erzincan (0,756), Eskişehir (0,755) ve Rize (0,749) olmuştur. Bu iller, Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde performans göstererek güçlü beşerî sermaye düzeyini ortaya koymaktadır.

En düşük değerlere sahip iller: Muş (0,622), Gümüşhane (0,620), Şanlıurfa (0,618), Ağrı (0,615) ve Şırnak (0,599) olarak kaydedilmiştir. Bu iller, Türkiye ortalamasının belirgin şekilde altında kalarak zayıf beşerî sermaye performansı sergilemiştir.

Genel tablo, 2021 ve 2022 yıllarında olduğu gibi 2023 yılında da batı illerinin ortalamasının üzerinde, doğu ve güneydoğu illerinin ise ortalamasının altında kaldığını göstermektedir. Bu durum, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının beşerî sermaye göstergelerinde süreklilik arz ettiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

2021–2023 dönemine ait analizler, Türkiye’nin beşerî sermaye endeksinde görece istikrarlı ancak sınırlı dalgalanmalar yaşandığını, buna karşılık bölgesel farklılıkların belirginliğini koruduğunu göstermektedir. Batı illerinde endeks değerleri Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmeye devam ederken, doğu ve güneydoğu illerinde düşük seviyelerde kalması dikkat çekmektedir. Bu durum, bölgesel kalkınma farklılıklarının beşerî sermaye göstergelerine doğrudan yansımada olduğunu ortaya koymaktadır.

Kayseri, Yozgat ve Sivas illerine yönelik yapılan inceleme, bu üç ilin birbirinden farklı performans sergilediğini göstermiştir. Kayseri, incelenen üç yıl boyunca Türkiye ortalamasının üzerinde bir beşerî sermaye düzeyine sahip olmuş ve istikrarlı bir şekilde güçlü bir performans sergilemiştir. Yozgat ise sürekli olarak ortalamanın altında kalarak daha zayıf bir görünüm ortaya koymuştur. Sivas, 2022 yılında kaydettiği yükseliş ile öne çıkmasına rağmen 2023 yılında gerileyerek dalgalı bir seyir izlemiştir. Bu bulgular, bölgesel ölçekte iller arasında önemli farklılıkların varlığını teyit etmektedir.

Elde edilen sonuçlar, beşerî sermayenin sürdürülebilir kalkınma açısından stratejik önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Özellikle eğitim ve sağlık göstergelerindeki iyileştirmeler, bireylerin bilgi, beceri ve üretkenlik düzeyini artırarak hem ekonomik hem de sosyal gelişmeye doğrudan katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda; okul öncesi eğitimden başlayarak eğitimin tüm kademelerinde kaliteyi yükseltmeye yönelik politikalar, sağlık altyapısının güçlendirilmesi, beslenme ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi kritik öncelikler arasında yer almaktadır.

Ayrıca, kadınların ve gençlerin iş gücüne katılımını artırmaya dönük programlar, kayıt dışı istihdamın azaltılması ve mesleki beceri geliştirme faaliyetleri de beşerî sermayeyi güçlendirecek tamamlayıcı unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bölgesel farklılıkların azaltılması amacıyla, özellikle düşük performans gösteren illerde eğitim ve sağlık yatırımlarına öncelik verilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’nin uzun vadeli kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi, beşerî sermaye göstergelerinde ülke genelinde dengeli bir iyileşmenin sağlanmasına bağlıdır. Bölgesel farklılıkların azaltılması, sadece ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği açısından değil, aynı zamanda toplumsal refahın ve sosyal uyumun güçlendirilmesi bakımından da kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, beşerî sermayeyi geliştirmeye yönelik politikaların bütüncül, kapsayıcı ve uzun vadeli bir perspektifle ele alınması gerekmektedir.

Kaynakça

1. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Eğitim, Sağlık ve İşgücü İstatistikleri (2021–2023).
2. Dünya Bankası. (<https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital>)
3. TR72 Bölge Planı (2024–2028).
4. <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>
5. Metin Çokcanlı, Elife Akiş, “Türkiye’de Beşerî Sermayenin İllerin Ekonomik Kalkınma Düzeyine Etkisi: Yatay Kesit Veri Analizi”, *Ege Tıp Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 2020. (Erişim için : <http://egetipdergisi.com.tr/tr/pub/etd/issue/54348/613850>)

Kayseri Genel Sekreterlik

A: Mevlana Mah. M.K.P Bulv. No:79 Kat: 5-6 P.K: 38080 Kocasinan/KAYSERİ
T: +90 352 352 6726 | +90 352 315 32 00
F: +90 352 352 6733

Sivas Yatırım Destek Ofisi

A: Akdeğirmen Mah. Höllüklük Cad. No:29, 58040, SİVAS
T: +90 346 222 0800
F: +90 346 222 0820

Yozgat Yatırım Destek Ofisi

A: Asağınohutlu Mah. Sakarya Cad. No:9 Kat:2 YOZGAT
T: +90 354 217 6726
F: +90 354 217 6726